

Beleidsnota bewegwijzering Hattem

Inleiding

Het toeristisch beleidsplan Hattem, Hanzestad op de Veluwe is op 20 september 2004 door de raad vastgesteld. Door de raad zijn, op advies van het toenmalige Toeristisch Platform Hattem, 6 speerpunten vastgesteld, waaronder:

1. de verbetering van de bewegwijzering;
2. de toeristische profilering van Hattem als 'Hanzestad op de Veluwe'.

Met dit in het achterhoofd en de introductie van de nieuwe huisstijl van de stad en de gemeente Hattem is voor de modernisering/aanpassing van de (toeristische) bewegwijzering een investeringskrediet opgenomen in de begroting van 2007 ten bedrage van € 45.000.

Ook bereiken de gemeente met enige regelmaat verzoeken een bepaalde attractie/bestemming beter bereikbaar te maken d.m.v. bewegwijzering. Verbetering van de bewegwijzering kent echter meerdere kanten, zowel kwalitatief als kwantitatief. Bewegwijzering heeft ook niet alleen te maken met toeristische informatievoorziening en profilering van de stad, maar ook direct met de verkeersveiligheid.

Tot op heden bestaat er geen echt beleid met betrekking tot de bewegwijzering in Hattem en worden verzoeken tot verbetering van de bereikbaarheid van bestemmingen door middel van bewegwijzering 'op gevoel' beoordeeld. Het is echter wenselijk hierover beleid te formuleren. Met het verschijnen van deze beleidsnota wordt daarin voorzien.

Beleidsvragen

De verleiding is groot bij het formuleren van een bewegwijzeringbeleid de discussie al snel toe te spitsen op de vraag: welke attracties/bestemmingen komen in aanmerking voor bewegwijzering? Het is echter van belang te onderkennen dat een zorgvuldige beantwoording van deze vraag niet eerder mogelijk is dan na het beantwoorden van de volgende vragen:

- Welk doel moet met bewegwijzering worden bereikt?
- In hoeverre kan de gemeente 'particuliere' bewegwijzering beperken of verbieden?
- Wie zijn de beoogde gebruikers van de bewegwijzering?
- Waar ligt de grens tussen bewegwijzering en reclame?
- Is er eigenlijk wel bewegwijzering nodig c.q. willen we wel bewegwijzering?

De vragen moeten bezien worden met in het achterhoofd de onder 'juridisch kader' omschreven toetsingscriteria uit de APV.

Juridisch kader

Op grond van artikel 2.1.5.1 van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van de gemeente Hattem is het verboden voorwerpen (waaronder ook reclame en bewegwijzering) zonder vergunning van B&W op de weg of een weggedeelte te plaatsen. Dit artikel staat in hoofdstuk 2 van de APV "Openbare orde, afdeling Orde en veiligheid op de weg". Conform de toelichting op dit artikel worden aanvragen beoordeeld op mogelijke negatieve gevolgen voor een doelmatig en veilig gebruik van de weg, voor doelmatig beheer en onderhoud van de weg, voor de welstand c.q. het uiterlijk aanzien, en het voorkomen van overlast voor omwonenden en mogelijke schade aan de weg. Aangevraagde vergunningen kunnen worden geweigerd wanneer (tenminste) een van die negatieve gevolgen is te voorzien. Anderzijds mogen

aangevraagde vergunningen niet worden geweigerd wanneer geen van die gevolgen is te voorzien.

De beleidsregels uit dit advies kunnen - na vaststelling - dienen als toetsingsinstrument, op grond waarvan (vergunning)aanvragen moeten worden beoordeeld. Op deze wijze wordt bijgedragen aan waarborging en verhoging van de openbare orde en de (verkeers)veiligheid en de kwaliteit van de bewegwijzering in Hattem.

Doelstellingen

Het doel van een bewegwijzeringsstelsel is drieledig:

1. het verbeteren van de verkeersveiligheid door het beperken van doorstromingsbelemmerend zoekverkeer en verkeersonveilige situaties;
2. het verbeteren van de verwijzing naar recreatief-toeristische bestemmingen;
3. de beheersing/uniformering van de bewegwijzering.

De APV-toetsingscriteria leiden tot de volgende vragen:

- a. Levert bewegwijzering altijd een bijdrage aan de verkeersveiligheid, of zijn er ook situaties denkbaar dat bewegwijzering geen bijdrage levert aan de verkeersveiligheid, of zelfs afbreuk doet aan de verkeersveiligheid?
- b. Wie vormen het zoekverkeer? Anders gevraagd: Wie zijn de 'klanten' van het bewegwijzeringsstelsel? Nog anders: Wie hebben er informatie nodig over de locatie van attracties en andere bestemmingen in de gemeente?

Verkeersveiligheid

Het is duidelijk dat 'doorstromingsbelemmerend zoekverkeer' in ieder geval zo veel mogelijk moet worden voorkomen op de zgn. 'stroomwegen' (zeg maar: de provinciale wegen, in Hattem niet van toepassing), en dat op de zgn. 'gebiedsontsluitingswegen' (zeg maar: de drukste gemeentelijke wegen) zoekverkeer slechts in geringe mate tot ophoud mag leiden. Op de 'erftoegangswegen' (zeg maar: de woonstraten, de 30 en 60 km-gebieden) is enig ophoud niet erg; deze wegen zijn juist bedoeld en ingericht voor lagere snelheden. Hieruit volgt dus dat bewegwijzering in Hattem met name belangrijk is bij (kruispunten in) 'gebiedsontsluitingswegen'.

Er zijn plekken waarbij langs de doorgaande wegen een groot aantal wegwijzers aan één paal/ophangstelsel bevestigd zijn in meerdere lettertypes (en soms ook nog in verschillende achtergrondkleuren) die vanuit een auto alleen bij stilstand zijn te lezen. Een dergelijk stelsel leidt in alle gevallen af, of je er gebruik van maakt of niet. Bovendien is de informatie slechts bij zeer lage snelheid leesbaar (hoezo doorstroming?). Tenslotte draagt een 'woud' aan wegwijzers niet bij aan een snel overzicht. Kortom: een dergelijk bewegwijzeringsstelsel doet afbreuk aan de verkeersveiligheid, en is dus in strijd met de eerdergenoemde doelstelling van bewegwijzering en met het algemene criterium op grond van de APV.

Hieruit kunnen de volgende randvoorwaarden voor een veilig bewegwijzeringsstelsel worden gedestilleerd:

- De vormgeving dient uniform te zijn.
- De informatie dient duidelijk leesbaar te zijn (vrij fors lettertype, goede contrastwerking, ook leesbaar bij duisternis).
- Het aantal wegwijzers dient zo veel mogelijk te worden geminimaliseerd, zeker op kruispunten.

De eerste twee randvoorwaarden komen later in dit advies aan de orde. Uit de laatste randvoorwaarde volgt dat niet ongebreideld iedere bestemming bij ieder kruispunt tussen de gemeentegrens en de bestemming kan worden bewegwijzerd. Er zullen dus objectieve redeneringen en criteria moeten worden gehanteerd om het aantal wegwijzers zodanig te beperken dat het bewegwijzeringsstelsel een bijdrage levert aan de verkeersveiligheid, in plaats van er afbreuk aan doet, en toch zo goed mogelijk voldoet aan de vraag aan wegwijzers.

Hoe vindt men zijn weg?

De manier waarop mensen hun weg vinden is de laatste 10 jaar danig veranderd. In grote lijnen was men in de vorige eeuw, al dan niet met een stadsplattegrond onder handbereik, grotendeels aangewezen op plattegronden bij de invalswegen, routes met bewegwijzeringbordjes naar een betreffende locatie en natuurlijk de informatie van passanten op straat.

Rond de eeuwwisseling kwamen routeplanners (b.v. die van de ANWB) steeds meer in beeld als instrument om gericht de weg te vinden naar een locatie. Tegenwoordig vindt een groot deel van de mensen zijn/haar weg door middel van navigatiesystemen in de auto of met behulp van routebeschrijvingen van routeplanners. De groep bezoekers die op dergelijke wijze zelf in de informatiebehoefte voorziet, groeit voortdurend.

In bovenstaande gevallen gaat het echter wel om mensen die heel gericht naar een bedrijf of accommodatie gaan. Hattem heeft echter ook te maken met veel dagjesmensen die 'Hattem doen'. Zij komen bijvoorbeeld per fiets via het Kleine Veer Hattem binnen, of per auto over de Geldsedijk. De groep bezoekers waarvoor de gemeente redelijkerwijs een verantwoordelijkheid heeft, neemt dus wel af, maar is nu nog aanzienlijk en zal dat ook in de toekomst naar verwachting blijven.

Doelgroepen

Bewegwijzering is er niet in de eerste plaats voor de inwoners van de gemeente. Zij hebben immers voldoende plaatselijke bekendheid. Nieuw ingezetenen krijgen van de gemeente een gemeentegids met gemeentepplattegrond. Ook de vaste gasten (hetzij van burgers van onze gemeente, hetzij van verblijfsaccommodaties in onze gemeente) weten hun weg wel te vinden. In het begin zullen zij zo nodig op weg geholpen moeten worden door degene bij wie zij verblijven.

De behoefte aan bewegwijzering beperkt zich daarmee dus hoofdzakelijk tot die incidentele bezoekers van de gemeente, die vooraf geen specifieke locatie op het oog hebben of geen contact gehad hebben met de attractie/bestemming en geen gebruik kunnen of willen maken van routeplanners of navigatiesystemen. Deze groep is voor Hattem als toeristische bestemming natuurlijk wel een belangrijke (en in de toekomst wellicht groeiende) groep. Een goed bewegwijzeringsstelsel is dan ook met name nodig voor het verstrekken van informatie over attractiepunten in de gemeente aan incidentele bezoekers van de gemeente. Vanzelfsprekend is de kwaliteit en vormgeving van de bewegwijzering hierbij een duidelijk aandachtspunt. Immers, de bewegwijzering is letterlijk en figuurlijk een uithangbordje voor de stad Hattem. Voor verwijsbordjes is een vast ontwerp (vormgeving, lettertype, contrastwerking) vastgesteld dat door de Welstandscommissie en de Monumentencommissie is goedgekeurd (zie bijlage).

Hoe is de situatie nu?

Tot op heden ziet de bewegwijzering in Hattem in grote lijnen als volgt uit (zie ook bijlage):

- aan de randen van de stad, bij de invalswegen, staan stadsplattegronden;
- op een groot aantal locaties staan verwijzingsbordjes naar voorzieningen, instellingen, bedrijven en attracties. Door de stad lopen zo verschillende verwijzroutes (inclusief de P-route).

Welke situatie willen we bereiken?

De gemeenteraad wil een verbetering van de (toeristische) bewegwijzering doorvoeren en tegelijkertijd de profilering van Hattem verbeteren. Gezien de eerder geschetste ontwikkelingen en de wensen van de raad kan en moet de aanpassing/modernisering van de bewegwijzering zowel kwalitatief en kwantitatief van aard zijn. In concreto betekent dit dat er in zijn totaliteit minder verwijzingsbordjes zullen komen en dat de huidige bordjes zullen worden vervangen door nieuwe die voldoen aan de huisstijl voor Hattem.

Welke richtlijnen hanteren we?

Voor de inrichting van een nieuw bewegwijzeringsysteem moeten er eerst goede richtlijnen worden opgesteld. Dat betekent dat duidelijk moet zijn waar een dergelijk systeem wel naartoe moet en kan verwijzen en waarheen niet.

Uitgangspunt bij het nieuwe systeem is de methodiek van grove (gebieds)bewijzering naar gedetailleerde (object)bewijzering. Dat betekent bijvoorbeeld dat er wordt verwezen naar een industrieterrein i.p.v. naar een enkel bedrijf dat op een industrieterrein is gevestigd.

Vanuit de beleidsinvalshoeken verkeer, recreatie & toerisme en reclame is een gericht en uniform maar terughoudend beleid met betrekking tot bewegwijzering wenselijk. Op deze wijze wordt voorkomen dat het uiterlijk aanzien van de gemeente, zowel in het beschermde stadshart als daarbuiten, wordt ontsierd door een veelheid aan wegwijzers, er verkeersonveilige situaties ontstaan en dat commerciële bedrijven, aan wie een vergunning in het kader van het reclamebeleid geweigerd is, via een achterdeur alsnog reclame kunnen maken onder het mom van bewegwijzering.

Deze insteek wordt gedragen door de APV-stelregel dat een (vergunning)aanvraag kan worden geweigerd wanneer o.a. wordt verwacht dat het beoogde gebruik gevaar oplevert voor de openbare orde, voor de bruikbaarheid van de weg of voor het doelmatig en veilig gebruik daarvan.

Vanuit het oogpunt van handhaving is het niet wenselijk dat bedrijven en andere commerciële attracties en instellingen gaan 'uitwijken' naar eigen bewegwijzering op particulier terrein (tuinen, weilanden), hetgeen de nodige handhavinginspanningen met zich mee zal brengen. Een goed voorbeeld daarvan was het 'mega' billboard in 2006 op een terrein in de uiterwaarden vlakbij de IJsselbrug. Het reclamebeleid voorziet in dit soort gevallen voor het bestuurlijk/juridisch kader.

Ruimte moet er evenwel blijven voor bedrijventerreinen en solitaire bedrijven/attracties/instellingen die momenteel reeds bewegwijzerd zijn. Dat neemt niet weg dat voor het overige vastgehouden moet worden aan de hoofdlijn dat orde en veiligheid op of aan de weg en welstand moeten prevaleren boven het commerciële (reclame-) belang van ondernemers.

Bedrijven die zich op een bedrijventerrein bevinden worden niet apart bewegwijzerd door middel van een route door de gemeente. Indien men op weg gaat naar een specifieke, tevoren bekende locatie op een bedrijventerrein, weet men doorgaans het

adres daarvan. Er is meestal al (rechtstreeks) contact geweest tussen de betrokkene en het bedrijf. Een bezoeker beschikt in dit soort gevallen al vaak over een goede routebeschrijving (via de website van betrokken bedrijf, via een routeplanner, of via een navigatiesysteem). Het behoort uiteraard tot de verantwoordelijkheid en de service van het betrokken bedrijf om een routebeschrijving beschikbaar te hebben via internet en in advertenties duidelijk te maken op welk adres én welk industrieterrein het bedrijf is gevestigd.

Bij elk industrieterrein hoort vervolgens wel een passende bewegwijzering naar de diverse bedrijven gevestigd op dat terrein. Dat betekent dat er bij de (hoofd)entree alle gevestigde bedrijven worden genoemd. Indien men verderop moet afslaan om het betrokken bedrijf te bereiken, wordt dit opnieuw aangegeven. Zo wordt men altijd tot bij het bedrijf geleid. Dit is in de huidige situatie ook het geval.

Gebruik van de RVV-/ANWB-pictogramborden wordt conform de pictogrammen van de landelijke 'richtlijnen bewegwijzering' toegestaan naar buiten de woonwijken gelegen horecagelegenheden, sportparken en campings. Dit valt daarmee feitelijk buiten de reikwijdte van dit advies. Plaatsing hiervan gebeurt op verzoek van en voor rekening van de eigenaar door de betreffende wegbeheerder.

Verder wordt bij uitzondering het politiebureau (althoewel slechts beperkt geopend) bewegwijzerd met het oog op de vindbaarheid tijdens noodsituaties.

Het wordt algemeen als redelijk ervaren dat er wel verwijzing mogelijk is naar commerciële attracties met landelijke bekendheid en een bezoekersaantal van tenminste 15.000/jaar. Hierbij moet in Hattem gedacht worden aan vakantiepark de Leemkule en Vadesto Buitensport.

Vanuit verkeersveiligheid is het niet wenselijk om verwijsbordjes te plaatsen op rotondes. Verwijzingen dienen op voldoende afstand geplaatst te worden.

Huisstijl

Indien er sprake is van een verwijzingen naar een bedrijf/attractie e.d., dan dient deze verwijzing volledig te voldoen aan de huisstijl voor de gemeente Hattem. Voor verwijsbordjes is een vast ontwerp (vormgeving, lettertype, contrastwerking) vastgesteld dat door de Welstandscommissie en de Monumentencommissie is goedgekeurd (zie bijlage).

Welke objecten/gebieden komen in aanmerking?

Al het voorgaande in ogenschouw nemend komen de volgende gebieden/objecten in aanmerking voor verwijzing:

openbare gebouwen/ruimten

- stadhuis;
- politiebureau;
- toeristisch informatiepunt;
- openbaar toilet (indien aanwezig);
- molen;
- kerken;
- sportterreinen/-zalen/-hallen;
- golfbaan/-centrum;
- ijsbaan;
- begraafplaats/uitvaartcentrum;
- parkeerplaatsen (taxistandplaatsen??);
- bedrijventerreinen.

toeristische attracties/bedrijven e.d.

- campings/vakantiepark;
- musea;
- (jacht)haven;
- historische binnenstad
- Vadesto;
- 't Heem;
- zwembad;
- restaurants;
- hotels/pensions;
- veerpont.

Ontwikkelingen

Vanuit de provincie loopt er een project om meer eenheid te brengen in de toeristische bewegwijzering van de Veluwe. Hierbij wil men het internationaal gehanteerde 'Bruine borden-systeem' gebruiken om de Veluwe (en mogelijk de daarop gesitueerde plaatsen en toeristische bezienswaardigheden) bij de invalswegen aan te geven. Het ligt in de planning om uiterlijk medio 2007 tot plaatsing van borden over te gaan.

Vanuit de provincie ligt er een concept-masterplan, waarin onder meer is opgenomen om de Veluwe ook herkenbaar te laten terugkeren in welkomstborden van gemeenten. Dit betekent in geval van Hattem dat op nieuw te plaatsen welkomstborden naast het logo en de huisstijl van de stad Hattem (Hanzestad op de Veluwe) ook het logo van de Veluwe zichtbaar zou moeten zijn. Dit is, zoals de zaken er nu voor staan, het enige waar bij nieuwe bewegwijzering aan gedacht moet worden. Bruine borden langs de snelweg verwijzend naar Hattem of een attractie in Hattem zijn op grond van de gehanteerde regels door het ministerie van Rijkswaterstaat in de (nabije) toekomst niet aan de orde.

Handhaven

De handhaving met betrekking tot het reclamebeleid ligt momenteel bij de afdeling Ruimtelijk Beheer. De verwerking van aanvragen en het plaatsen van verwijzingsbordjes is ook in handen van deze afdeling. In de nieuwe situatie blijft deze afdeling (of de betreffende eenheid in de nieuwe organisatorische structuur van de gemeente Hattem) verantwoordelijk voor de afhandeling van aanvragen en handhaving.

Kosten

In alle gevallen dient de belanghebbende aanvrager de kosten voor plaatsing en onderhoud van de wegwijzers te dragen. Het staat de gemeente vrij om ook zelf te verwijzen naar bepaalde attracties waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat daarvoor geen kosten in rekening te brengen zijn.

Hoe om te gaan met bestaande bewegwijzering?

Toepassing van de boven geschetste richtlijnen voor bewegwijzering betekent dat:

- er meerdere verwijzingsbordjes verdwijnen;
- er mogelijk enkele verwijzingsbordjes bijkomen;
- alle overblijvende verwijzingsbordjes vernieuwd worden conform de huisstijl.

Verwijsbordjes die niet aan de bovenstaande richtlijnen voldoen zullen door de gemeente worden verwijderd, echter niet eerder dan dat het betreffende bedrijf/de betreffende attractie van dat voornemen op de hoogte is gesteld.

Advies

Voordat kan worden overgegaan tot de modernisering/aanpassing van de (toeristische) bewegwijzering in Hattem dient eerst een beleidskader te worden geformuleerd. Met de 'Beleidsnota bewegwijzering Hattem' wordt daarin voorzien. De raad heeft reeds ingestemd met een investering van € 45.000 in de modernisering/aanpassing van de bewegwijzering in Hattem.

Het college wordt geadviseerd de 'Beleidsnota bewegwijzering Hattem' vast te stellen en aan te bieden aan de griffie ter agendering voor de brede raadscommissie. Na vaststelling van de beleidsnota door de raad kan dan worden overgegaan tot de daadwerkelijke modernisering/aanpassing van de bewegwijzering in Hattem. Het uitvoeringsvoorstel is als bijlage bijgevoegd.

Kantekeningen bij het uitvoeringsvoorstel zijn: 1) de hondenuitlaatplaats-borden worden niet vervangen (kosten wegen niet op tegen het nut van vervanging) en 2) bij de uitvoering wordt gekeken in hoeverre andere overtollige verkeersborden/palen in Hattem kunnen worden verwijderd.